

En darwinistisk forkyndelse?

Af Peter Øhrstøm

Skal de centrale begreber i kristendommen omformuleres under indtryk af darwinismen? Skal danske præster tolke de bibelske tekster ud fra biologiske og andre naturvidenskabelige teorier?

Det mener lektor Viggo Mortensen, som er dekan ved Det teologiske Fakultet ved Århus Universitet. Han har fremlagt synspunktet i en - iøvrigt velskrevet og flot gennemarbejdet - afhandling, som netop er belønnet med den teologiske doktorgrad. Viggo Mortensen mener, at teologerne skal i dialog med naturvidenskaben, og at de som konsekvens heraf skal tilpasse de kristne begreber til naturvidenskaben. Han mener, at man især skal tage hensyn til ny-darwinismen d.v.s. den moderne udgave af Charles Darwins teorier om livsformernes oprindelse.

Hjertet i Viggo Mortensens arbejde er »det evolutionære epos«, som er forfatterens sammenfatning af det han kalder »den videnskabelige information«. Dette epos, som til tider næsten fremstår som en del af forfatterens trosbekendelse, indeholder en rent materialistisk beskrivelse af verden fra »the Big Bang« for 20 milliarder år siden, over dannelsen af solsystemet og jorden, til livets opståen som følge af solens energi. Med Mortensens egne ord: »På jorden opstår liv ved, at solenergi får materien til at antage mere komplekse former...«. Det seneste (men ikke nødvendigvis sidste) evolutionære produkt i denne proces er mennesket.

Det er dette evolutionære epos, som ifølge Viggo Mortensens program skal befrugte teologi og forkyndelse. I afhandlingens konklusion peger han på, at kirkelig, gudstjenestelig teologi skal ændres for at kunne passe med de darwinistiske teoridannelser. Det er ikke småting, han hentyder til. Det skal gå ud over så centrale begreber og forestillinger som skabelse, forsyn, syndefald, kristologi og forsoning. Viggo Mortensen mener tilsy-

Dr. theol. Viggo Mortensen

neladende, at landets præster bør afpasse deres forkyndelse efter de darwinistiske teorier om livets og specielt menneskets oprindelse.

Ifølge ny-darwinismen kan alle livets former, herunder mennesket, forklares som resultat af de lovmæssigheder, som gælder for den materielle verden. Livets mangfoldighed skyldes alene naturlig udvælgelse samt fejl, der sker ved kopieringen af de arvelige anlæg (mutationerne). Hvis det skal opfattes bogstaveligt, vil det få en række teologiske konsekvenser. Lad mig nævne nogle af dem, som Viggo Mortensen antyder i sin afhandling. For det første bliver en generel og udifferentieret tale om menneskets syndighed meningsløs. Viggo Mortensen kan ikke indpasse talen om urtilstand og syndefald i evolutionens historie. Dermed skal et væsentligt element i frelseshistorien omtolkes! For det andet bliver det et spørgsmål, om menneskets særstilling i naturen kan oprettholdes, hvis man antager forestillingen om

menneskets gradvise udvikling fra abelig-nende dyr. Det bliver på den baggrund meget vanskeligt på meningsfuld måde at opretholde forkyndelsen om mennesket som skabt i Guds billede. For det tredje fremhæver Viggo Mortensen, at det kristne håb om Guds konkrete indgreb i historien i de sidste tider skal tolkes i lyset af forestillingen om, at evolutionen ikke er standset endnu. Dermed bliver det kristne håb erstattet af den karikatur, der klynger sig til forestillingen om, at mutation og selektion måske engang vil frembringe supermennesker, som forstår sig bedre på forholdet til hinanden, end vi gør.

Men der er ingen tvingende grunde til at følge Viggo Mortensen i dette stykke. Jeg vil anføre 3 grunde til det:

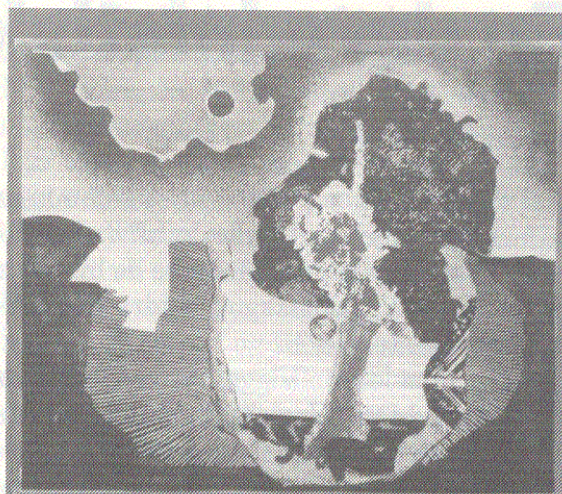
1) Konkrete naturvidenskabelige teorier egner sig principielt ikke som grundlag for en livsholdning.

2) Ny-darwinismen er i streng forstand slet ikke en naturvidenskabelig teori, men i mindst lige så høj grad en metafysisk opfattelse.

3) Det er meget svært at beskrive ny-darwinismen konsekvent d.v.s. uden at involvere udtryk, som forudsætter skabelse.

1. Naturvidenskabelige teorier er ikke bestandige

Man bør principielt ikke bygge en teologi på en konkret naturvidenskabelig teoridannelse. Det siger sig selv ikke på grund af manglende respekt for naturvidenskabelige teorier. Arbejdet med naturvidenskab og eksakt videnskab har i flere år været en væsentlig del af min egen tilværelse. Derimod hænger det sammen med en ret enkel videnskabshistorisk erkendelse, nemlig den, at det mest sikre man kan sige om naturvidenskabelige teorier er, at de sandsynligvis ad åre skal laves om. Viggo Mortensen er faktisk selv inde på det i forbindelse med en mild kritik mod Pave Pius XII, som i en tale benyttede sig af »Big Bang-teorien« til at belyse skabelsestanken. Paven mente, at naturvidenskabens med denne teori, ifølge hvilken hele uni-

Viggo Mortensen

Teologi og naturvidenskab

Hinsides restriktion og ekspansion

Munksgaard

Viggo Mortensens doktorafhandling.

verset begyndte i en gigantisk eksplosion, havde leveret et argument for, at altet blev til af intet, men Viggo Mortensen mener, at paven her var for hurtig, og at han her byggede »på dårlig videnskabelig grund«. Det er naturligvis alvorlige anklager at rette mod en pave! Men når Mortensen anklager paven for hurtighed, skulle han nok have fejlet for egen startbane først! For han handler jo selv på samme måde, idet han ligesom paven vil bruge en videnskabelig teoridannelse i teologisk øjemed. Hvis paven var hurtig, har Viggo Mortensen været lynhurtig. Hvis paven har bygget på dårlig videnskabelig grund, har Viggo Mortensen bygget på meget dårlig videnskabelig grund. Der er jo slet ikke enighed blandt biologerne om det evolutionære epos. I hvert fald vil de to genetik-professorer J. LeJeune, Paris, og J. R. Berry, London, begge fortælle en anderledes historie, idet de vil betone, at alle menneskeracer

nedstammer fra et meget lille antal enkelt-individer. De vil begge uden at blinke tale om en »Adam-Eva-situation«! Hvis Viggo Mortensen havde lagt den beretning til grund, ville hans teologiske betragtninger sikkert have været anderledes. Faktisk er det overraskende, at han ikke refererer til nogen af de to nævnte genetikere.

2. Ny-darwinisme er også metafysik

Den anden grund til, at Viggo Mortensen burde have været mere forsigtig i sit valg af grundlag, er, at den ny-darwinistiske evolutionsteori strengt taget slet ikke er en videnskabelig teori. Det resultat er i hvert fald en af århundredets største videnskabsteoretikere, Sir Karl Popper, nået til. Viggo Mortensen refererer - tilsyneladende med tilslutning - Popper's karakteristik af evolutionsteorien som et metafysisk forskningsprogram, hvilket indebærer at evolutionsteorien i sin helhed ikke kan empirisk falsificeres. Ny-darwinismen bygger på en metafysik, som kaldes »videnskabelig materialisme«. Den metafysik kan på ingen måde gøres til genstand for videnskabelig test. Alligevel argumenterer Viggo Mortensen - under henvisning til empiriske forhold - for, at »evolutionsteorien er sand«, og han taler om »evolutionens faktum«. Et andet sted ser det ud som om han tilslutter sig en forestilling om, at evolutionsteorien i sin helhed principielt kan testes. Hans præsentation af evolutionsteoriens videnskabsteoretiske status er forvirrende. Forholdet er da også ret vanskeligt. For selvfølgelig indeholder evolutionsteorien utallige henvisninger til empiriske forhold. Sagen er blot, at selve teoridannelsen sker på det metafysiske grundlag, den videnskabelige materialisme. Dette grundlag kan ikke testes, men det bør understreges, at videnskabelig materialisme ikke er det eneste tænkelige grundlag for naturvidenskabelig aktivitet. Der er også naturvidenskabsmænd, der tænker ud fra en skabelsestanke. Professor i genetik J. Le-Jeune, Paris, er bare én af dem. Disse skabelsestilhængere mener naturligvis ikke at

kunne bevise deres metafysiske grundlag. De vil heller ikke bestride de empiriske data. Tværtimod vil de ivrigt arbejde på at forsøge mængden af og indsigten i empirien. Der er heller ikke nogen af dem, der bestrider, at der er sket en udvikling. Faktisk er de forskellige skabelsesretninger enige om at anerkende en udvikling inden for visse grænser. Deres pointe er blot, at der som alternativ til den evolutionære model, kan opstilles en skabelsesmodel, som mindst lige så godt som det evolutionære kan sammenfatte og beskrive de empiriske data.

3. Skabelsestanken er ikke til at komme uden om

Den tredje grund til, at det evolutionære epos ikke bør danne grundlag for en teologi, er den, at det repræsenterer en tankegang, som end ikke sprogligt kan opretholdes på konsekvent måde. Det er bemærkelsesværdigt, at Viggo Mortensen på det kritiske sted i det evolutionære epos - i forbindelse med introduktionen af DNA, som jo indeholder den biokemiske styring af dannelsen af livets former - tvinges til at bruge passiv form: »I dets (DNAs) baserækkefølge indkodes den viden (om livets former) i form af instruktioner, som organismen behøver for at overleve og formere sig.« Her benytter Viggo Mortensen med rette en metafor fra datalogien: edb-programmet. DNA ligner på mange måder et edb-program skrevet i et programmeringssprog med en veldefineret syntaks. Problemet er bare, at »programmøren«, som jo må være transcendent, ikke kan få plads i det materialistiske og evolutionære epos. Derfor tvinges Viggo Mortensen til at bruge den passive form, »indkodes«, på dette sted. Jeg vil tro, at han allerede har opdaget dette forhold, men han drager ingen særlige konsekvenser af det. Det gør derimod en række tyske informationsteoretikere med informatikprofessor Werner Gitt i spidsen. Denne gruppe, som består af kristne skabelsestilhængere, afholdt for et par år siden en konference med temaet »Am Anfang war die Information« (I begyndelsen var informatio-

nen), hvori de netop undersøgte evolutions-teorien og de empiriske data ud fra en informationsteoretisk synsvinkel.

Et flot bygningsværk - på sand

Der er ingen grund til at benægte, at Viggo Mortensens afhandling har mange åbenbare akademiske kvaliteter. Ikke mindst bør man fremhæve de glimrende og kritiske analyser af sociobiologien. Ligeledes bør de korte, men tankevækkende afsnit om viljesfriheden roses. Faktisk kan man også rose den

hovedkonstruktion, som jeg ovenfor har koncentreret mig om at kritisere. Bedømt ud fra dens egne forudsætninger er den både gennearbejdet og elegant fremført. Det forhold, at den ægger til debat, er faktisk også en kvalitet, som bør fremhæves. Polemisk vil jeg blot sige, at Mortensens værk er smukt og imponerende, men det er bygget på løs grund, og enhver god teolog ved jo, hvordan det så kan gå! Tiden skal nok vise, at det i praksis ikke går at basere en teologi på det evolutionære epos. ■

ORIGO udlejer en række video-film om skabelse m.m., bl.a.:

Video-serien »OPRINDELSEN«

Serien behandler spørgsmålet om den biologiske verdens oprindelse. Den består af følgende 3 dele af hver 30 minutter:

- 1) Livets oprindelse
- 2) Arternes oprindelse
- 3) Menneskets oprindelse

Medvirkende i serien:

Prof. dr. A. E. Wilder-Smith, Dr. W.J. Quweneel, Dr. Malcolm Bowden, Dr. John W. Cuzzo og Dr. Richard E. Leaky.

Serien er produceret af hollandsk TV, men har dansk tekst og kommentar. Den danske bearbejdelse er foretaget af ORIGO og KKR.

De nævnte video-bånd udlejes i VHS-format. Interesserede bedes kontakte:

Ove Damborg Holm
Peter Bangsvej 121, 4.th.
2000 Frederiksberg
Tlf. 31 71 64 22

I begyndelsen var informationen

Som bekendt har ORIGO udgivet et hæfte af prof. Werner Gitt med titlen: »I begyndelsen var informationen« (særunummer af bladet). Normalprisen er 25 kr. pr. stk., men vi tilbyder hæftet til bladets abonnenter for 15 kr. pr. stk. + 10 kr. i forsendelse ved samlet bestilling af mindst 3 stk. Det vedlagte girokort kan også benyttes til bestilling af disse hæfter.

